

Bir Aile Sağlığı Merkezinde Anne Sütü Verme Eğilimi ve Etkileyen Faktörler **Tendency and Affecting Factors of Breastfeeding in a Family Health Center**

Bahriye Arslan¹, Funda Yıldırım Baş¹, Yasemin Türker²

¹ Yrd.Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Isparta, Türkiye

² Uzm.Dr., Düzce 3 No'lu Aile Sağlığı Merkezi, Düzce, Türkiye

Özet

Amaç: Bu çalışmada; annelerin, bebeklerini anne sütü ile besleme süreleri ve bu sürelere etkili olan etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu çalışmaya, Nisan-Haziran 2014 tarihleri arasında Aksaray ili Demirci Aile Sağlığı Merkezi'ne herhangi bir nedenle başvuran 6-24 aylık bebek sahibi olan anneler alındı. Literatür bilgilerinden yararlanılarak 26 sorudan oluşan anket formu hazırlandı. Anket formu, yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulandı.

Bulgular: Çalışmaya 216 anne dahil edildi. Yaş ortalaması 27,0±5,7'diydi. Annelerin %95,8'si en az bir kez anne sütü vermişti. İlk 6 ay ek gıda vermeksizin anne sütü verme oranı %32,9'du. Ortalama emzirme süresi ise 8,5±6,5 aydır. Annelerin eğitim düzeyi artıkça ilk 6 ay sadece anne sütü kullanımı azalmaktaydı. Normal doğum yapanlarda, bebeğini ilk 1 saatte emzirenlerde ve emzik veya biberon kullanmayanlarda ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranı daha yüksek bulundu. Emzik veya biberon kullananlarda, çalışan annelerde ve sezaryenle doğum yapanlarda ortalama emzirme süresi daha kısa bulundu.

Sonuç: Çalışmada emzirmeye başlama yüzdesi yüksektir. Ancak ilk 6 ay sadece anne sütü verme yüzdesi düşüktür. Emzirmenin başarılı bir şekilde başlatılması ve sürdürülmesi için sağlık personelinin anneleri bilinçlendirmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler: Anne sütü, 6-24 aylık bebekler, emzirme

Summary

Objective: In this study, it was aimed to evaluate the duration of breastfeeding and major factors affecting it.

Material and Methods: This descriptive study was conducted with mothers who had children aged 6-24 months and who presented for any reason to Family Healthcare Centers in the town of Aksaray Demirci between april-june 2014. A questionnaire consisting of 26 questions was prepared by utilizing literature. The interview was applied by face-to-face questioning.

Results: 216 mothers were included in the study The mean age of mothers was 27,0±5,7 years old. 95,8% of mothers gave breast milk to their babies at least once. Breastfeeding rate without additional food in the first six months was 32,9% . The average duration of breastfeding was 8,5±6,5 months. As the educational levels of mothers increased, the rate of giving only breast milk in the first 6 months decreased. Breastfeeding rate in the first six months of them who had vaginal delivery, began breastfeeding in the first hour after birth and didn't use pacifiers or bottles was higher. The mean duration of breastfeeding of them who used pacifier or bottles, were working mothers and had birth by cesarion section was shorter.

Conclusion: In this study, percent of beginning breastfeeding is high. But percent of only breastfeeding without additional food in the first six months is low. Health workers should raise awareness of mothers for the successful initiation and maintaning of breasfeeding.

Key Words: Breast milk, 6-24 month old babies, breastfeeding

Kabul Tarihi: 08.03.2015

Giriş

Anne sütüyle beslenme, bebeklerin sağlıklı büyüme ve gelişmelerini destekleyen ve benzeri

olmayan bir yöntemdir (1). Anne sütü ile beslenmenin; bebek mortalite ve morbidite oranlarını azaltması, bebeklerin uygun beslenme, büyüme ve gelişmelerini sağlaması, diğer tüm

beslenme şekillerinden üstünlükleri, aileye ve ülkeye getirdiği ekonomik yararlar tüm dünyada bilinmektedir (2,3,4). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yaşamın ilk altı ayında bebeklerin sadece anne sütü ile beslenmesi gerektiği, altıncı aydan sonra ek gıdalara başlanarak anne sütü ile beslenmeye en az iki yıl süresince devam edilmesi önerilmektedir (5,6).

Bugün dünyada özellikle gelişmekte olan ülkelerde yaşamın ilk bir yılında birçok çocuk yetersiz ve dengesiz beslenme sonucunda gelişen hastalıklar sonucunda hayatını kaybetmektedir (3). Bu hastalıkların çoğu anne sütü ile beslenme ile önlenmektedir.

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmasında (TNSA) yer alan 2008 verilerine göre ülkemizde bebeklerin ilk iki ayda anne sütü alma oranı %98,5 iken sadece anne sütü ile beslenme oranı %69'dur. Dört-beş aylık bebeklerde ise anne sütü ile beslenme oranı %95, 2 iken sadece anne sütü ile beslenme oranı %23,6 olarak bildirilmiştir (7).

Ülkemizde genel olarak emzirmeye başlama alışkanlığı yaygındır. Fakat ilk emzirme zamanının geç olması, sezaryen ile doğum, gelir düzeyi ve sosyoekonomik seviyenin yüksekliği, emzik ve biberon kullanımı gibi nedenlerle emzirmenin erken dönemde terk edilmesi önemli bir sorun haline gelmektedir (8,9,10).

Tablo 1. Ailelerin sosyodemografik özellikleri

Demografik Özellikler	Vaka sayısı	Demografik Özellikler	Vaka sayısı
<u>Annenin Yaşı</u>		<u>Aile Tipi</u>	
<18	9 (%4.2)	Çekirdek Aile	135 (%62.5)
18-35	186 (%86.1)	Geniş Aile	81 (%37.5)
>35	21 (%25.0)		
<u>Annenin Eğitim Durumu</u>		<u>Cocuk Sayısı</u>	
Okur-yazar değil	3 (%1.4)	1	60 (%27.8)
Okur yazar	6 (%2.8)	2	87 (%40.3)
İlköğretim	168 (%77.8)	3	45 (%20.8)
Lise	27 (%12.5)	4	21 (%9.7)
Üniversite	12 (%5.6)	5 ve üzeri	3 (%1.4)
<u>Gelir Düzeyi</u>		<u>Anne Çalışma Durumu</u>	
500-1000 L	39 (%18.1)	Çalışan	18 (%8.3)
1000-2000 L	117 (%54.2)	Ev Hanımı	198 (%91.7)
2000 L üstü	60 (%27.8)		

Bu çalışmanın amacı; Aksaray Demirci kasabası Aile sağlığı merkezine başvuran 6-24 aylık bebek sahibi annelerin, bebeklerini anne sütü ile besleme süreleri ve bu sürelere etkili olan etmenlerin belirlenmesidir.

Materyal ve Metod

Araştırma Nisan-Haziran 2014 tarihleri arasında Aksaray ili Demirci Aile Sağlığı Merkezi'nde yapıldı. Aile sağlığı merkezine belirtilen tarihler arasında herhangi bir nedenle başvuran ve 6-24 aylık bebek sahibi olan anneler çalışmaya dahil edildi. Literatür bilgisinden yararlanılarak hazırlanan ve 26 sorudan oluşan anket formu, annelerle yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulandı. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 17.0 istatistik programı ve istatistiksel analizde ki-kare ve independent t-testi kullanıldı. p<0,05 anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Çalışmaya 216 anne dahil edildi. 18 yaş altı 9 (%4,2), 18-35 yaş arası 186 (%86,1) ve 35 yaş üstü 21 (%9,7) kişi mevcuttu. Yaş ortalaması 27,0±5,7'diydi. Çalışmaya alınan bebeklerin 54 (%25,0)'ü 6-12 ay, 84 (%38,9)'ü 12-18 ay ve 78 (%36,1)'i 18-24 ay arasında; yaş ortalaması 16,0±5,0 aydı. Çalışmaya katılan ailelerin sosyodemografik özellikleri tablo.1'de; bebeklerin prenatal ve natal özellikleri tablo.2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Bebeklerin prenatal ve natal özellikleri

Özellikler	Vaka Sayısı	Özellikler	Vaka Sayısı
<u>Gebelik haftası</u>		<u>Bebegin Doğum Sonrası</u>	
<38 hafta	42 (%19.4)	<u>Sağlık Durumu</u>	
38-40 hafta	159 (%73.6)	Sağlıklı	183 (%84.7)
>40 hafta	15 (%6.9)	Sağlık Problemi mevcut	33 (%15.3)
<u>Doğum Sekli</u>		<u>İlk Emzirme Zamanı</u>	
Normal doğum	135 (%62.5)	İlk 1 Saat İçinde	168 (%77.8)
Sezaryen	81 (%37.5)	İlk 1 Gün İçinde	15 (%6.9)
<u>Doğum Ağırlığı</u>		1. Günden Sonra	24 (%11.1)
<2500 g	39 (%18.1)	Hiç Emzirmeyen	9 (%4.2)
2500-4000 g	165 (%76.4)		
>4000 g	12 (%5.6)		

Çalışmaya katılan annelerin 207 (%95,8)'si en az bir kez bebeğini emzirmişken; 9 (%4,2) anne hiç bebeğini emzirmemiştir. Doğum sonrası anne sütüne düzenli devam edip etmedikleri sorgulandığında; 180 (%83,3) anne devam ettiğini, 36 (%16,7) anne ise devam etmediğini söylemiştir. Devam edenlere anne sütüne neden devam ettikleri sorulduğunda; 102 (%47,2)'si besleyici olduğundan, 48 (%22,2)'i doğal ve hastalıklara karşı koruyucu olduğundan, 9 (%4,2)'u vermesi kolay olduğundan, 21 (%9,7) kişi ise bebekle yakın ilişki sağladığından cevabını vermiştir. Anne sütüne devam etmeyenlere nedeni sorulduğunda; 15 (%6,9)'i bebekteki sağlık problemi nedeniyle, 9 (%4,2)'u annedeki sağlık problemi nedeniyle ve 12 (%5,6) kişide süt olmadığından cevabını vermiştir.

İlk 6 ay ek gıda vermeksizin sadece anne sütü verme oranına bakıldığında %32,9 bulunmuştur. Sadece anne sütüyle besleme ortalaması ise 4±1,8 aydır. Çalışmaya katılan annelerin halen emzirmeye devam edip etmedikleri sorgulandığında 78 (%36,1)'i devam ederken, 138 (%63,9)'i bırakmıştır. Emzirmeyi neden bıraktıklarına bakıldığında 45 (%20,8)'i bebek almadığından, 51 (%23,6)'i süt olmadığından, 21 (%9,7)'i annedeki sağlık problemi nedeniyle ve 21 (%9,7)'i zamanının geldiğini düşünerek bırakmıştır. Emzirmeyi bırakan annelerin ortalama emzirme süresi ise 8,5 ± 6,5 aydır.

Çalışmaya katılan annelerin sosyodemografik özellikleri ile ilk 6 ay sadece anne sütü verme durumları karşılaştırıldığında; anne yaşı, gelir düzeyi, çalışma durumu, aile tipi ve çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık

bulunmazken; eğitim durumu ile anlamlı farklılık gözlenmiştir. Eğitim düzeyi arttıkça emzirme oranının düştüğü bulunmuştur (p değerleri tablo 3'te gösterilmiştir). Annenin çalışma durumu ile ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenme arasında anlamlı farklılık gözlenmemesine rağmen; toplam emzirme süresine etkisine bakıldığında, anlamlı farklılık gözlenmiştir (p:0,000). Çalışanlarda toplam emzirme süresinin daha kısa olduğu bulunmuştur.

İlk 6 ay sadece anne sütü verme ile prenatal ve natal özellikler karşılaştırıldığında ise doğum şekli ve ilk emzirme zamanı ile istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenirken; gebelik haftası, doğum ağırlığı ve bebeğin doğum sonrası sağlık durumu ile anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Normal doğum yapanlarda ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranı daha yüksektir (p:0,001). Doğum şekli ile ilk emzirme zamanı arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı farklılık gözlenmiş ve normal doğum yapanların bebeklerini ilk 1saat içinde daha fazla emzirdikleri görülmüştür (p:0,000). Benzer şekilde bebeğini ilk 1 saat içinde emzirenlerde ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranı daha yüksek bulunmuştur (p:0,003).

Annelere çocuklarının emzik yada biberon kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda; 156 (%72,2) kişi kullandığını, 60 (%27,8) kişi ise kullanmadığını belirtmiştir. Emzik veya biberon kullanımı ile ilk 6 ay sadece anne sütü verme arasında anlamlı farklılık gözlenmiş (p:0,000) ve emzik veya biberon kullananlarda ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranı daha düşük bulunmuştur. Emzik ve biberon kullanımı ile toplam emzirme

süresine bakıldığında ise anlamlı farklılık gözlenmiş ve kullanmayanların daha uzun süre anne sütü verdikleri bulunmuştur (p:0,000).

Doğum öncesi anne sütü ile ilgili bilgi alıp almadıklarına bakıldığında 177 (%81,9) kişi bilgi almışken; 39 (%18,1) kişi bilgi almadığını belirtmiştir. Bilgi alanların bilgi kaynağı sorgulandığında; 108 (%50,0)'i sağlık personeli, 45 (%20,8)'i aile büyükleri, 21 (%9,7)'i televizyon, gazete ve internet gibi medya organları ve 3 (%1,4)'ü arkadaşları olduğunu söylemiştir. Doğum öncesi emzirme ile ilgili bilgi alma ve ilk 6 ay sadece anne sütü verme

karşılaştırıldığında anlamlı farklılık gözlenmemiştir (p:0,412). Benzer şekilde sağlık personelinin bilgi alanlarla diğer bilgi kaynaklardan bilgi alanlar, ilk 6 ay sadece anne sütü verme ve toplam emzirme süreleri açısından karşılaştırıldığında anlamlı farklılık yoktur (p:0,472; p:0,324). Doğum öncesi bilgi almanın toplam emzirme süresine etkisine bakıldığında ise anlamlı farklılık gözlenmemiştir fakat bilgi alanlarda ortalama emzirme süresi daha yüksek bulunmuştur (p:0,419).

Tablo 3. Ailelerin demografik özellikleri ve prenatal özellikleri ile ilk altı ay sadece anne sütü alma arasındaki ilişki

Özellikler	İlk 6 ay sadece anne sütü verme oranı	p	Özellikler	İlk 6 ay sadece anne sütü verme oranı	p
<u>Anne yaşı</u>		0.331	<u>Çocuk sayısı</u>		0.182
<18	1 (%11.1)		1 çocuk	60 (%35)	
18-35	62 (%33.3)		2 çocuk	33 (%37.9)	
>35	8 (%38.0)		3 çocuk	9 (%20)	
			4 çocuk	8 (%38)	
			≥5 çocuk	0 (%0)	
<u>Eğitim durumu</u>		0.004	<u>Doğum şekli</u>		0.001
Okur-yazar değil	3 (%100)		Normal doğum	55 (%40.7)	
Okur –yazar	4 (%66.6)		Sezeryan	16 (%19.7)	
İlköğretim	55 (%32.7)				
Lise	9 (%33.3)		<u>Gebelik haftası</u>		0.099
Üniversite	0 (%0)		<38 hafta	8 (%19)	
			38-40 hafta	57 (%35.8)	
<u>Aylık gelir düzeyi</u>		0.368	>40 hafta	6 (%40)	
500-1000 TL	11 (%28.2)		<u>Doğum ağırlığı</u>		0.628
1000-2000 TL	36 (%30.7)		<2500	11 (%28.2)	
>2000 TL	24 (%40)		2500-4000	57 (%34.5)	
			>4000	3 (%25)	
<u>Çalışma durumu</u>		0.126	<u>Bebeğin sağlık durumu</u>		0.252
Çalışan	3 (%16.6)		Sağlıklı	63 (%34.4)	
Ev hanımı	68 (%34.3)		Sağlık problemi var	8 (%24.2)	
			<u>Aile tipi</u>		0.056
<u>İlk emzirme zamanı</u>		0.003	Çekirdek aile	38 (%28.1)	
İlk 1 saat içinde	64 (%38.0)		Geniş Aile	33 (%40.7)	
İlk 1 gün içinde	0 (%0)				
1.günden sonra	7 (%29.1)				
Hiç emzirmeyen	0 (%0)				

Tartışma

Anne sütü ile beslenme; bebeklerin büyüme ve gelişmelerine uygun, tüm beslenme şekillerinden üstün en ideal beslenme şeklidir. Ülkemizde emzirme oldukça yaygındır. TNSA 2008 verilerine göre tüm çocukların %97'si bir süre emzirilmiştir (7). Çalışmada ise annelerin %95,8'nin doğumda bebeklerini emzirmeye başladıkları, %4,2'sinin ise hiç anne sütü vermediği görüldü. Literatürde saha ve hastanelerde yapılan birçok çalışmada bebeklerin doğum sonrası bir süre emzirme oranları %93,7-99,7 arasında değişmektedir (10,11,12,13). Yapılan çalışma da bunlarla benzerdir.

Ünsal ve ark.'larının yaptığı bir çalışmada ilk 1 saat içinde emzirme oranı %71,3 bulunmuş ve erken emzirmenin ilk 6 ay sadece anne sütüyle beslenmede olumlu etkisi olduğu gözlenmiştir (10). Çalışmada ise ilk 1 saat içinde anne sütüne başlama oranı %77,8 'dir ve emzirmeye başlama zamanının ilk altı ay sadece anne sütü ile beslenmeye olumlu etkisinin olduğu gözlenmiştir (p:0,003). TNSA 2008 verilerinde bu oran %39,0'dır (7). Özer ve ark.'larının 2009 yılında Kahramanmaraş'ta yaptıkları bir çalışmada %69,3 (8) ; Çatak ve ark.'larının Burdur ilinde yaptığı bir çalışmada %74,2 bulunmuştur (12). Kayseri'de yapılan bir çalışmada ise %80,5'dir ve yapılan çalışmayla benzerlik göstermektedir. Çalışmada normal doğum yapmanın ilk 1 saatte içinde emzirmeye olumlu etkili olduğu görülmüştür (p:0,000). Literatürdeki pek çok araştırmaya göre bu çalışmada ilk 1 saatte emzirme oranının yüksek çıkmasının nedeni, çalışmaya katılan annelerin normal doğum oranının yüksek olması ve son yıllarda Aile Hekimliği uygulamalarıyla birlikte annelerin erken emzirme konusunda daha fazla bilgi almaları olarak düşünüldü.

TNSA 2008 verilerine göre 6 aydan küçük bebeklerin %41,6'sı sadece anne sütü ile beslenmektedir (7). Diğer ülkelere bakıldığında altıncı ayda tek başına anne sütüyle beslenme sıklığı Norveç'te yapılan bir çalışmada %7, Amerika Birleşik Devletleri'nde %14,0, İtalya'da %42,3 ve Avustralya'da %50 olarak bulunmuştur (14,15,16,17). Gün ve ark.'larının Kayseri'de yaptığı bir çalışmada ise bu oran %54,4 çıkmıştır (11). Yapılan çalışmada ise ilk 6 ay ek gıda vermeksizin sadece anne sütü verme oranı %32,9 bulunmuştur. Sadece anne sütüyle besleme ortalaması ise 4±1,8 aydır. Çalışmada

ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranının diğer araştırmalara göre düşük bulunmasının nedeninin çalışmanın kasabada yapılması ve geniş aile düzeninin yaygın olduğu toplumlarda annelerin emzirme konusunda bilgili olmalarına rağmen, ebeveynlerinin yanlış kültürel inançlarının baskısıyla ek gıdaya erken başlamaları olduğu düşünülmüştür.

Literatürde yapılan birçok çalışmada anne eğitim düzeyinin emzirme üzerine etkileri farklılıklar göstermektedir (9,10,11,18,19). Çalışmada ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranının eğitim düzeyi attıkça azaldığı bulunmuştur (p:0,004). İlk 6 ay anne sütü verme ile çalışma durumu arasında anlamlı farklılık gözlenmemiş fakat çalışan annelerin toplam emzirme süresi daha kısa bulunmuştur. TNSA 2008 raporuna göre ilköğretim birinci kademe eğitimi olan annelerin emzirme süreleri ileri düzey eğitimi olan annelere göre daha uzundur (7). Balcı ve ark.'larının 2010 yılında Kayseri'de yaptığı bir çalışmada eğitim düzeyi arttıkça 6 aydan uzun süre süt verme oranının azaldığı ve annesi ev hanımı olanlarda 6 aydan uzun süre emzirme oranının anneleri çalışanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (20). Bu durum mevcut bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Eğitim durumu yükseldikçe annelerin ev dışında bir işte çalışıyor olması ve doğumdan sonra altı aydan daha önce çalışmaya geri dönmeleri, emzirme sayılarını ve sürelerini azaltıp, bebekle anne arasındaki bağı zayıflatarak emzirmeye erkenden son vermeleri sonucunu getiriyor olabilir.

Bülbül ve ark.'larının 2012 yılında İstanbul'da yaptığı bir çalışmada, doğum öncesi eğitim alan anne grubunda yalnız anne sütüyle beslenme ve toplam anne sütü alma süreleri daha fazla iken bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (21). Mevcut çalışmada ise benzer şekilde doğum öncesi emzirme konusunda bilgi almakla, ilk 6 ay sadece anne sütü vermek ve emzirme süresi ortalaması arasında anlamlı ilişkisi saptanmadı (p:0,412, p:0,419). Fakat doğum öncesi bilgi alanlarda toplam emzirme süresi daha yüksek saptandı. Erzurum ilinde yapılan bir çalışmada ise sağlık personelinde emzirme konusunda eğitim alan annelerin, bebeklerini daha uzun süre anne sütü ile besledikleri bildirilmiştir (22). Fakat yapılmış olan çalışmada sağlık personelinde bilgi alanlarla diğer kaynaklardan bilgi alanlar arasında ilk 6 ay sadece anne sütü verme ve

toplam emzirme süresi konusunda anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

Biberon kullanımı, hem emzirme süresini kısalttığı hem de enfeksiyon hastalıkları sıklığını arttırdığı için önerilmemektedir (23,24). Çalışmada emzik veya biberon kullananlarda ilk 6 ay sadece anne sütü verme ve toplam emzirme süreleri arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir (p:0,000, p:0,000). Emzik veya biberon kullananlarda kullanmayanlara göre ilk 6 ay sadece anne sütü verme oranı daha düşük ve toplam emzirme süreleri de daha kısa bulunmuştur. Ünsal ve ark.'larının yaptığı çalışmada da emzik veya biberon alan bebeklerin ilk altı ay sadece anne sütü alma yüzdeleri belirgin olarak düşüktür (10).

Sonuç olarak; emzirme ülkemizde yaygın bir uygulama olmasına rağmen sadece anne sütü ile beslenme alışkanlığı yeterli değildir. Emzirmenin başarılı bir şekilde başlatılması ve sürdürülmesi için sağlık personelinin erken emzirmenin önemi ve ek gıdalara erken başlamanın sakıncaları konusunda anneleri bilinçlendirmesi, ilk altı ay anne sütü alan bebeğin su dahil hiçbir ek besine ihtiyacı olmadığı konusunda ikna edilmesi, emzik ve biberon kullanmanın olumsuz etkilerinin anlatılması gerekir. Başarılı bir emzirme süreci için bu eğitimin anneye destek verecek aile bireylerini de kapsamaya yararlı olacaktır.

Kaynaklar

1. Bağcı Bosi AT. Bebek beslenmesi-anne sütü. ``Halk Sağlığı Temel Bilgiler `` içinde Eds.: Güler Ç, Akın L. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2006, s. 795-801.
2. Coşkun T. Anne sütü ile beslenme. Katkı Pediatri Dergisi 2003;2:163-83.
3. American Academy of Pediatrics. Work group on breastfeeding. Breastfeeding and the use of human milk. Pediatrics 1997;100:1035-9.
4. Ball TM, Bennett DM. The economic impact of breastfeeding. Pediatr Clin North Am 2001; 48:253-62.
5. UNICEF and the Global Strategy on Infant and Young Child Feeding (GSIYCF). Understanding the Past-Planng the Future. <http://www.unicef.org/nutrition/files/FinalReportDistribution.pdf>. Erişim tarihi: 03.08.2014
6. WHO. Breastfeeding. <http://www.who.int/topics/breastfeeding/en/>. Erişim tarihi: 03.08.2014

7. T.C. Sağlık Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü 2009, Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008, Ankara, Türkiye
8. Özer A, Taş F, Ekerbiçer H. 0-6 aylık bebeği olan annelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgi ve davranışları. TAF Preventive Medicine Bulletin 2010;9:315-20.
9. Eker A, Yurdakul M. Annelerin bebek beslenmesi ve emzirmeye ilişkin bilgi ve uygulamaları. STED 2006;15:158-63.
10. Unsal H, Atluhan F, Özkan H, Targan Ş, Hassoy H. Toplumda anne sütü verme eğilimi ve buna etki eden faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Dergisi 2005;48:226-33.
11. Gün İ, Yılmaz M, Şahin H, İnanç N, Aykut M, Günay O ve ark. Kayseri Melikgazi Eğitim ve Araştırma Bölgesi'nde 0-36 aylık çocuklarda anne sütü alma durumu. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2009;52:176-82.
12. Çatak B, Sütü S, Kılınç AS, Bağ D. Burdur ilinde bebeklerin emzirme durumu ve beslenme örüntüsü. Pamukkale Tıp Dergisi 2012;5(3):115-22.
13. Kondolot M, Yalçın SS, Yurdakök K. Sadece anne sütü alma durumuna etki eden faktörler. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2009;52:122-7.
14. Lande B, Andersen LF, Baerug A, et al. Infant feeding practices and associated factors in first six months of life: the Norwegian infant nutrition survey. Acta Paediatr 2003;92:61-152.
15. Li R, Darling N, Maurice E, Barker L. Breastfeeding rates in the United States by characteristics of the child, mother, or family. The 2002 National Immunization Survey. Pediatrics 2005;11:7-31.
16. Bettrini G, Perugi S, Dani C, Pezzati M, Trochini M, Rubaltelli FF. Maternal education and the incidence and duration of breastfeeding: A prospective study. J Pediatr Gastroent Nutr 2003;37:52-477.
17. Donath SM, Amir LH. Breastfeeding and the introduction of solids in Australian infants: data from the 2001 National Health Survey. Aust NZJ Public Health 2005;29:5-171.
18. Çetinkaya F, Şenol V, Çeler R, ve ark. Kayseri'de kentsel alanda 12- 36 aylık çocuklarda anne sütü alma durumu. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 1999;42:375- 88.
19. Tunçel E, Dündar C, Canbaz S, Peşken Y. Bir üniversite hastanesine başvuran 0- 24 aylık çocukların anne sütü ile beslenme durumlarının saptanması. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2006;10:1-6.
20. Balcı E, Kondolot M, Horoz D, Elmalı F, Çiçek B, Demirtaş T. Anne sütü ile beslenme süresini etkileyen etmenler: Türkiye'de Kayseri

- ilinden kesitsel bir araştırma. Turk Ped Arfl 2012;47:99-103.
21. Bülbül L.G, Özcan A.G, Hatipoğlu S.S.Sağlam Çocuk Polikliniği'nden izlenen iki yaş üzerindeki çocuklarda anne sütü ile beslenmeye etki eden faktörler. Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni 2012;46(3):101-7.
 22. Samlı G, Kara B, Ünalın PC, Samlı B, Sarper N, Gökalp AS. Annelerin emzirme ve süt çocuğu beslenmesi konusundaki bilgi, inanış ve uygulamaları: niteliksel bir araştırma. Marmara Med J 2006;19(1):13-20.
 23. Vogel A, Hutchison BL, Mitchell EA. Factors associated with the duration of breastfeeding. Acta Paediatr 1999;88:1320-6.
 24. Howard CR, Howard FM, Lanphear B, et al. Randomized clinical trial of pacifier use and bottle feeding or cup feeding and their effect on breastfeeding. Pediatrics 2003;111:511-8.

İletişim:

Yrd.Doç.Dr. Bahriye Arslan
Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi
Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Çünür, Isparta
Tel: +90.505.2719456
E-mail: drbahriye@myet.com